

4. MENNING OG MENNTUN

Markmið

Að nemandi átti sig á

- að með siðaskiptunum lagði kirkjan aukna áherslu á útgáfu trúarrita;
- að húmanisminn leiddi til þess að Íslendingar hófu sagnaritun á ný;
- að íslensk miðaldahandrit vöktu áhuga fræðimanna og að þau voru send úr landi til varðveislu og rannsókna;
- að kirkja og ríkisvald gerðu auknar kröfur til menntunar;
- helstu einkennum upplýsingarinnar.

Kennsla

Gera skal nemendum grein fyrir áherslu lúthersku kirkjunnar á útgáfu trúarrita á íslensku en mikilvægt var talið að gera guðs orð aðgengilegt. Það hafði jafnframt mikið að segja fyrir varðveislu og þróun íslenskrar tungu.

Húmanisminn, sem var afsprengi endurreisnarinnar, barst hingað með siðaskiptunum. Sjálfsgagt er að benda nemendum á að með honum jókst áhugi á fortíð eigin þjóðar. Íslendingar fóru að kynna sér betur eigin miðaldarit auk þess sem sagnaritun hófst á nýjan leik. Rit Arngríms um íslenska miðaldamenningu vakti áhuga erlendra fræðimanna og urðu íslensk miðaldahandrit brátt eftirsótt enda var tekið að safna þeim saman og voru flest þeirra send úr landi – aðallega til Danmerkur og Svíþjóðar.

Nemendur þurfa að gera sér grein fyrir að kirkja og ríki gerðu auknar kröfur um menntun landsmanna. Þegar konungs áttu að geta kynnt sér guðs orð sem og tilskipanir ríkisins. Leggja skal áherslu á fræðsluferfið sem byggt var upp eftir komu Harboe en samkvæmt því áttu allir að læra lestur og undirstöðu trúarinnar.

Upplýsingin var að mörgu leyti afsprengi húmanismans og vísindabyltingar 17. aldar. Með vísindabyltingunni fóru menntamenn að átta sig á ýmsum lögmálum náttúrunnar. Rétt er að benda nemendum á þessi tengsl en með upplýsingunni fóru menntamenn að fjalla um manneskjuna og samfélagið með vísindalegum hætti. Upplýsingarmenn lögðu áherslu á að bæta samfélagið með því að leggja áherslu á skynsemi og fræðslu. Hérlandis var aukin áhersla lögð á náttúrurannsóknir og útgáfu veraldlegra rita sem áttu að veita almenningi margvíslega fræðslu.

Umræður

- Hafa nemendur heyrt talað um brunann í Kaupmannahöfn/Árnasafni? Hvernig tengist sá bruni Íslandssögunni?
- Af hverju lagði kirkjan aukna áherslu á bókaútgáfu? Hvernig bækur voru gefnar út?
- Hvað dettur nemendum í hug þegar þeir heyra orðið húmanismi?
- Hafa nemendur heyrt tala um Crymogæa (titillinn er á latínu og merkir Ísland)?
- Hvað halda nemendur að útlendingum hafi þótt merkilegast við íslenska menningu?
- Hvað dettur nemendum í hug þegar þeir heyra orðið upplýsing? Vita þeir að það er notað um ákveðna stefnu frá 18. öld?
- Hvernig tengist ljóðið á bls 37 efni kaflans?

VERKEFNI

Ritun

- Skrifðu frétt af brunanum í Kaupmannahöfn árið 1728. Hafðu Árnasafn sérstaklega í huga þegar þú skrifar fréttina.
- Ímyndaðu þér að þú sért Arngrímur lærði. Þú ert orðinn leiður á alls kyns furðusögum af Íslandi og ákveður að skrifa bók sem segir frá því besta í menningu landsins. Skrifðu frásögn af því hvað ætti að koma fram í þeirri bók.
- Ímyndaðu þér að þú sért danski presturinn Harboe á ferð um landið til að kanna menntunarástand þjóðarinnar. Hann heldur dagbók á meðan á dvölinni stendur og þú átt að skrifa nokkrar dagbókarfærslur þar sem viðhorf hans koma fram.
- Þú ert stórbóndasonur nýkominn til Kaupmannahafnar til að læra við háskólann. Þú skrifar foreldrum þínum bréf þar sem þú lýsir aðstæðum sem og væntingum um hvað taki við að námi loknu.

Myndmennt

- Teiknaðu myndasyrpu eða gerðu veggspjald sem fjallar um gildi íslenskra miðalda-handrita. Hafðu í huga áhuga erlendra manna á handritunum, flutning þeirra úr landi og brunann í Kaupmannahöfn. Þetta getur jafnt verið einstaklings- sem hópverkefni.
- Teiknaðu nokkrar myndir sem þér finnst lýsa sem best viðhorfum upplýsingarinnar.
- Teiknaðu hópmynd af íslenskum stúdentum í Kaupmannahöfn eins og þú sérð þá fyrir þér.
- Myndskreyttu ljóðið sem er í lok kaflans.

Kort

- Aflaðu þér upplýsinga um helstu menntamenn og skáld og merktu inn á kort hvar þeir fæddust og/eða héldu til mestalla sína æfi.

•

Tímaás

- Aflaðu þér upplýsinga um helstu menntamenn og skál frá 1520–1900. Veldu úr þá sem þér finnst skipta mestu máli og merktu inn á tímaásinn hvenær þeir voru uppi. Hægt er að láta nemendur vinna með marga tímaása þar sem hver hefur sitt þema. Þar gæti til dæmis verið um að ræða sálmaskáld, rómantísk skáld, náttúruvísindamenn o.s.frv.

Leikræn tjáning

- Nemendur búa til leikþátt þar sem fjallað er um brunann í Kaupmannahöfn.